

Стратегияи рушди зехни сунъӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2040
(қарори Ҳукумати ҚТ аз 31.01.2025 № 83)

1. МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ

1. Стратегияи рушди зехни сунъӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2040 (минбаъд - **Стратегия**) бо мақсади амалисозии ҳадафи чоруми стратегӣ - саноатикунории босуръати кишвар таҳия шудааст.

2. Зехни сунъӣ падидаи нав буда, бо дарназардошти раванди ҷаҳонишавӣ, рушди илму техника, ворид ва истифодаи гардидани технологияҳои пешқадаму муосир дар ҳама соҳаҳои иҷтимоию иқтисодӣ хеле муҳим мебошад.

3. Бо дарназардошти талаботи муосири бозорҳои ҷаҳонӣ, баҳусус рушди муносибатҳои рақамӣ ва маҷозӣ, дар Стратегия ҳадафу афзалиятҳо ва вазифаҳои минбаъдаи рушди зехни сунъӣ дар кишвар муайян шудаанд.

4. Дар Стратегия ба гузаронидани ислоҳоти институтсионалӣ, рушди технологияи рақамӣ, барномасозӣ ва истифодаи логарифмҳо дар раванди қабули қарорҳо, идоракунӣ ва маъмуригардониву хизматрасониҳо афзалият дода мешавад.

5. Амалӣ намудани Стратегия барои рушди неруи зехнӣ, баланд бардоштани сатҳи истифодаи дастовардҳои илм дар истеҳсолот ва иҷрои ҳадафҳои стратегияи Тоҷикистон мусоидат менамояд.

6. Яке аз ҳадафҳои асосии Стратегия таъмини соҳаҳо бо технологияҳои рақамии иттилоотию коммуникатсионии пешрафта мебошад.

7. Бо дарназардошти таҷрибаи ҷаҳонӣ истифодаи зехни сунъӣ дар соҳаҳои иҷтимоию иқтисодӣ, аз ҷумла маориф, тандурустӣ, меҳнат, саноат, кишоварзӣ, ҷалби сармоя ва хизматрасонӣ зарур арзёбӣ мегардад.

8. Технологияҳои зехни сунъӣ имкон фароҳам меоваранд, ки дар солҳои наздик сохтори иқтисодӣ ва тарзи фаъолияти одамон ба кулلى иваз гардад. Ин технологияҳо қариб ба тамоми соҳаҳои фаъолияти инсон, аз қабилӣ тандурустӣ, маориф, саноат, нақлиёт, бонкдорӣ то самти мудофия ворид шуда, қори одамонро ба маротиб беҳтар ва осон мегардонанд.

9. Мафҳумҳои асосӣ:

- **зехни сунъӣ** - низом ё таҷҳизоти компютерӣ, ки қодир аст қобилияти зехнӣ ва таҳлили инсонро барои иҷрои вазифаҳои муайян тақрор намояд;

- **технологияҳои рақамии иттилоотию коммуникатсионӣ** - маҷмуи усулҳо, равандҳои истеҳсолӣ ва воситаҳои таъминоти барномавӣ, ки бо мақсади ҷамъоварӣ, коркард, нигоҳдорӣ, паҳн, намоиш ва истифодаи иттилоот ба манфиати қорбарон истифода мегарданд;

- **технологияи иттилоотӣ** - маҷмуи соҳаҳои ба ҳам алоқаманди илмӣ ва донишҳои техникӣ мебошад, ки тавлид, коркард, нигоҳдорӣ, ҳифз ва интиқоли иттилоотро бо истифода аз технологияҳои компютерӣ меомӯзанд ва дар амал татбиқ мекунанд;

- **FWOT** - таҳлили муҳити дохилӣ ва берунӣи объекти муайян аз рӯи унсурҳои тарафҳои қавӣ (**F**-**rtrength**), тарафҳои заиф (**W****weakneff**), имкониятҳо (**O**-**opportunity**) ва таҳдидҳо (**T**-**threat**);

- **фирори "ақлҳо"** - раванди муҳоҷирати оммавӣ мебошад, ки дар он мутахассисон, олимон ва коргарони соҳибхтисос бо мақсади беҳтар кардани шароити иҷтимоӣю иқтисодӣ ва дарёфти музди меҳнати нисбатан баланд кишвари иқомати худро тарк менамоянд. Зехни сунъӣ падидаи нав буда, бо дарназардошти раванди ҷаҳонишавӣ, рушди илму техника, ворид ва истифода гардидани технологияҳои пешқадаму муосир дар ҳама соҳаҳои иҷтимоӣю иқтисодӣ аҳамият дорад;

- **аутсорсинг** - як шакли ҳамкориест, ки дар шартнома муайян карда мешавад, вақте ки кормандони як ташкилот (доимӣ ё махсус кироя) дар ташкилоти дигар кор мекунад ва ба роҳбарони ташкилоти фармоишгар ҳисобот медиҳад;

- **аутстаффинг** - ин хориҷ кардани кормандон аз ҳайати ширкат ва ба қайд гирифтани он дар ҳайати ширкати аутстаффинг мебошад. Ин ташкилот ба кормандон таҳассуси зарурӣ медиҳад ва барои сифати хизматрасонии кормандон пурра ҷавобгар аст.

2. ТАҲЛИЛИ ВАЗЪИ СОҲА ВА ИМКОНИЯТҲО

§1. Тамоюли истифодаи зехни сунъӣ дар ҷаҳон

10. Бо дарназардошти рушди бемайлоии илму техника ва технология, кишварҳои ҷаҳон барои амалигардонии низомии рақамии фаъолияти соҳаҳо талош варзида, ҷиҳати осон намудани кор ва сарфаи вақт, инчунин самаранок кардани фаъолияти соҳаҳо аз технологияҳои зехни сунъӣ васеъ истифода намуда истодаанд.

11. Зехни сунъӣ яке аз равандҳои неруманди асри 21 буда, ҷорӣ намудани он ба раванди суръатноки истеҳсол ва тақсимоии мол, кор ва хизматрасониҳо таъсири мусбат мерасонад. Ин технологияҳо ба тамоми соҳаҳои иҷтимоӣю иқтисодии ҷаҳон ворид шуда, асоси рушдро ташкил медиҳад.

12. Ҷорисозии зехни сунъӣ дар тамоми соҳаҳои фаъолияти инсон нақши муҳим дошта, тавассути пешбарии фалсафаи тараққиёти "ҷаҳишӣ" метавонад яке аз қувваҳои пешбарандаи иқтисодӣ гардад ва ҳосилнокиро самаранокӣю меҳнатро баамаротиб зиёд намояд.

13. Тибқи арзёбии коршиносони байналмиллалӣ то соли 2030 маҷмуи маҳсулоти ҷаҳонӣ аз ҳисоби ҷорисозӣ ва истифодаи технологияи зехни сунъӣ 14 фоиз ё 15,7 трлн доллар афзоиш меёбад. Афзоиши мазкур асосан аз ҳисоби баланд гардидани ҳосилнокии меҳнат ва зиёд шудани талаботи истеъмолӣ дар натиҷаи мукамал шудани раванди истеҳсоли молҳо таъмин мегардад.

14. Дар натиҷаи ҷорӣ намудани технологияҳои зехни сунъӣ ояндаи наздик ҷойҳои кориё, ки меҳнати заҳматталаби эҷодиро талаб намекунад, барҳам хӯрда, аз тарафи дигар дар натиҷаи афзоиши ҳосилнокӣю самаранокӣю меҳнат, инчунин талабот ба барномасозон ҷойҳои корию иловагӣ таъсис дода мешаванд. Тибқи пешгӯиҳои Форуми ҷаҳонии иқтисодӣ то охири соли 2022 дар натиҷаи таъсири зехни сунъӣ 75 миллион ҷойҳои корӣ барҳам хӯрда, таъсиси 133 миллион ҷойҳои нави корӣ дар назар аст.

15. Бо дарназардошти муҳимияти стратегияи рушди технологияҳои зехни сунъӣ, кишварҳои пешрафта ва рӯ ба инкишоф барои рушди ҳамаҷонибаи ин самт ба воситаи ҷалби сармоягузориҳо, омӯзонидани ҷавонон ва фароҳам овардани шароити мусоид талош варзида истодаанд.

16. Мутобиқи ҳисоботи Созмони Умумиҷаҳонии Моликияти Зехнӣ "Раванди рушди технологӣ: зехни сунъӣ" аз соли пайдоиши мафҳуми зехни сунъӣ (соли 1956) то соли 2019 ихтироъкорон ва олимон 340 ҳазор дархост барои гирифтани патент пешниҳод намуда, 1,6 млн корҳои илмиро дар ин самт ба нашр расониданд. Суръати патенткунонии ихтироотҳо дар соҳа баланд арзёбӣ гардида, аз нисф зиёди ихтироотҳо баъди соли 2013 нашр гардиданд.

17. Шумораи дархостҳо барои гирифтани патент барои ихтироот ҳамасола афзоиш ёфта, дар самти зехни сунъӣ аз 9 адади соли 1956 то ба 55,7 ҳазор дар соли 2017 зиёд гардидааст.

18. Аз ҳама бештар зехни сунъӣ дар самти мошинҳои ҳисоббарор ё технологияҳои компютерӣ дар ҷаҳон рушд карда, ба ин самт аз се як қисми ихтироот (134777 адад) рост меояд. Шумораи дархостҳои пешниҳодшуда барои бақайдгирии патент дар ин соҳа дар як сол ба ҳисоби миёна 28 фоиз афзоиш ёфта, аз 9 567 адади соли 2013 то 20 195 адад дар соли 2016 расидааст.

19. Пешравии назаррас дар самти технологияҳои компютерӣ ба омӯзиши амиқ ва истифодаи торҳои нейронӣ рост омада, шумораи кашфиётҳо дар ин ҷода дар давоми солҳои 2013-2016 175 фоиз зиёд гардида, танҳо соли 2016-ум 2399 дархост пешниҳод шудааст.

20. Дар самти таҳия ва амалишавии барномаҳои функционалии зехни сунъӣ таҷҳизоти зехни компютерӣ бештар истифода шуда, дар 49 фоизи ихтироотҳои патентшуда (167038 ҳуҷҷати патентӣ) қайд гардидааст.

21. Патентҳо ба ихтироъ дар самти зехни сунъӣ дар зиёда аз 20 соҳаи иҷтимоию иқтисодии кишварҳои ҷаҳон амалӣ гардида истодаанд. Аз ҷумла ба соҳаи алоқа (15 фоиз), соҳаи нақлиёт (15 фоиз), илм ва тандурустӣ (12 фоиз), воситаҳои шахсӣ, техникаи компютерӣ ва одам-мошин (11 фоиз)-и патентҳо рост омада, фоизи кам дар низоми бонкӣ, низоми бехатарӣ, саноат, кишоварзӣ, сомонаҳои иҷтимоӣ, шаҳри бехатар ва ғайра ба назар мерасанд.

22. Шумораи аз ҳама зиёди дархостҳои патентӣ ба ихтироъ дар самти зехни сунъӣ ба ширкати IBM (8290 ихтироот), Microsoft (5930 ихтироот), Toshiba (5223 ихтироот), Samsung (5102 ихтироот), ва NEC (4406 ихтироот) рост меояд.

23. Коршиносони иқтисодӣ арзёбӣ мекунанд, ки аз ҳисоби ҷорӣ намудани технологияҳои зехни сунъӣ кишварҳои пешрафта нисбат ба кишварҳои рӯ ба инкишоф имкони гирифтани даромади иқтисодии зиёдтарро доранд. Кишварҳои пешрафта аз ин ҳисоб метавонанд 20-25 фоиз фоидаи иловагии иқтисодӣ ба даст оранд, аммо ин нишондиҳанда барои кишварҳои рӯ ба инкишоф аз 5 то 15 фоизро ташкил медиҳад.

24. Қобили қайд аст, ки зарурати таҳия ва ҷорӣ намудани технологияҳои зехни сунъӣ барои кишварҳои пешрафта бо дарназардошти коҳишёбии рушди иқтисодии онҳо аз сабаби пиршавии аҳоли аҳаммияти бештар дорад, зеро ҷорӣ намудани технологияҳои зехни сунъӣ ҳосилнокии меҳнатро ба таври назаррас баланд бардошта, норасоии қувваи кори қобили меҳнатро бартараф менамояд.

25. Бо дарназардошти таъсири технологияҳои зехни сунъӣ ба рушди иҷтимоию иқтисодӣ, кишварҳои ҷаҳон ба рушди соҳаи зехни сунъӣ диққати махсус зоҳир менамоянд. Аллақай 62 кишвари ҷаҳон стратегияи миллии зехни сунъиро қабул ва татбиқ намуда истодаанд.

26. Дар ояндаи дарозмуҳлат Ҷумҳурии Тоҷикистон низ метавонад ба яке аз кишварҳои пешсаф дар самти истифодаи зехни сунъӣ мубаддал гардад. Барои амалӣ гардидани ин мақсад андешидани чораҳои стратегӣ дар самти ташкили шароити мусоиди соҳавӣ ва омодаву ҳавасманд намудани мутахассисони ҷавон муҳим мебошад.

§2. Арзёбии вазъи имрӯза ва имкониятҳои рушди зехни сунъӣ дар соҳаҳои гуногуни Ҷумҳурии Тоҷикистон

27. Барои расидан ба ҳадафи саноатикунони кишвар ва таъмини рушди устувори иқтисодӣ, пеш аз ҳама, зарур аст, ки робитаи зичу самарабахши илм ва ихтироот бо истеҳсолот таъмин гардида, технологияҳои муосир, аз қабилҳои технологияҳои зехни сунъӣ, дастовардҳои илму техника ва инноватсия дар истеҳсолоти кишвар ба таври васеъ истифода карда шаванд. Зеро фаъолияти самарабахши илмиву технологӣ ва инноватсионӣ яке аз омилҳои асосии таъмин намудани рушди иқтисодиву иқтимоии кишвар ба ҳисоб меравад.

28. Бо дарназардошти он ки технологияҳои зехни сунъӣ дар соҳаҳои мухталифи иқтисодӣ иқтимоии Ҷумҳурии Тоҷикистон қорӣ карда шуда истодаанд, истифодаи имкониятҳои мавҷуда ва бартараф намудани камбудии қойдошта дар оянда имконият медиҳад, ки технологияҳои зехни сунъӣ марҳила ба марҳила дар соҳаҳои гуногун қорӣ ва яке аз воситаҳои асосии таъмини рушди устувори иқтисодӣ ва пешрафти технологӣ дар кишвар гардад.

29. Истифодаи зехни сунъӣ ба раванди самаранок қорӣ намудани хизматрасониҳои давлатии рақамӣ, қорӣ намудани иқтисоди рақамӣ ва сабз, афзоиши даромади буҷет, содагардонии равандҳои бақайдгирӣ ва қабули қарорҳо, рушди соҳаҳои иқтисоди миллӣ, беҳтар намудани зиндагии аҳоли ва таъмини шаффофият мусоидат менамояд.

30. Таҷрибаи истифодаи амалии технологияҳои зехни сунъӣ дар кишвар бинобар сабаби дар марҳилаи нави ташаккулёбӣ қарор доштани ин самт хеле маҳдуд мебошад. Заминаи (муҳити) ҳуқуқӣ, институтсионалӣ ва кадрӣ ба таври зарурӣ ташаккул наёфтааст. Вале дар ояндаи дарозмуҳлат имкониятҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дарназардошти мавҷуд будани захираҳои инсонӣ дар соҳаҳои илм, техника, муҳандисӣ ва риёзиёт барои фароҳам овардани муҳити мусоид чихати гузаронидани таҳқиқотҳои технологӣ дар самти истифодаи зехни сунъӣ хеле зиёд мебошанд.

31. Барои рушди технологияҳои зехни сунъӣ ва истифодаи онҳо асосан интернетӣ баландсуръат, компютерҳои дорои протсессорҳои нисбатан пуриқтидор, омода намудани кадрҳои соҳибтаҳассус, рушди воситаҳои интиқоли иттилооти илмӣу техникӣ, мавҷудияти маҳзани маълумоти муътамад, ҷалби ҷавонон ба омӯзиши илмҳои дақиқ, махсусан илмҳои техникаю барномасозӣ муҳим аст.

32. Ҳамасола аз буҷети давлатӣ маблағҳои муайян барои гузаронидани қорҳои илмӣу таҳқиқотӣ ҷудо карда мешаванд. Соли 2020 барои иҷро қорҳои илмӣу таҳқиқотӣ ва қорӣ намудани онҳо 82 млн сомонӣ ҷудо карда шудааст.

33. Бо мақсади таҳкими асосҳои институтсионалии иқтисоди рақамӣ, рушди инфрасохтори иттилоотиву коммуникатсионӣ дар тамоми кишвар, рақамикунони соҳаҳои иқтисоди миллӣ ва вусъатбахшии раванди амалӣ намудани иқтисоди рақамӣ, Агентии инноватсия ва технологияҳои рақамии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мақоми ваколатдори давлатӣ дар ин самт муайян карда шуд (*қарори Ҳукумати ҶТ аз 31.01.2025 № 83*).

34. Бо мақсади таҳкими нуруи зехнии ҷомеа бо фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 31 январи соли 2020, [№1445](#) солҳои 2020-2040 бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф эълон карда шуданд.

35. Ҷалби бештари хонандагону донишҷӯён ва дигар қишрҳои ҷомеа ба омӯзиши фанҳои риёзӣ, дақиқ ва табиӣ, инчунин ҳар сол доир намудани озмуни "Илм-фурӯғи маърифат" мутобиқи амри Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 феввали соли 2022, №АП-155 ба рушди тафаккури техникӣ мусоидат менамояд.

36. Шӯрои илм, маориф ва инноватсияи назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсис дода шуд, ки ҳадафи асосӣ аз таъсиси шӯрои мазкур баррасии мушкилоти дар соҳаҳои илм,

маориф ва инноватсия ҷойдошта, инчунин мусоидат кардан ба рушди ин бахшҳои ҳаётан муҳимми ҷомеа мебошад.

37. Дар шароити кунунӣ рушди фаъолияти инноватсионӣ дар самти технологияҳои рақамӣ ва ҷорӣ намудани технологияҳои зеҳни сунӣ шарти асосии рақобатпазирии иқтисодӣ ба шумор меравад.

38. Имрӯзҳо дар соҳаҳои молия, бонкдорӣ, нақлиёт, энергетика, маориф, саноат ва робитаҳои байналмилалӣ амалишавии технологияҳои инноватсионӣ, аз ҷумла технологияҳои зеҳни сунӣ бараъло мушоҳида мегардад. Рушди пардохтҳои ғайринақдӣ дар соҳаҳои савдо ва нақлиёт, пешниҳоди қарзҳои хурд бо истифода аз технологияҳои рақамӣ, таъсиси корхонаҳо бо истифода аз технологияҳои инноватсионӣ ва рақамикунонии раванди таълим, баҳодиҳии автоматики қарзгиранда оид ба қобили пардохт будани он ва пешниҳоди қарзҳои хурд, пешбини ҳолатҳои камшавии мизочон, шинохти матн ва таснифоти ҳуҷҷатгузорӣ заминаҳои муҳими истифодаи зеҳни сунӣ дар соҳаҳои иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошанд.

39. То соли 2022 ба воситаи таъминоти барномавии баҳогузори (FCORING), ки дар асоси технологияи зеҳни сунӣ фаъолият менамояд, зиёда аз 50 миллион сомонӣ қарзҳои хурд ба мизочони 16 шаҳру ноҳияи Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод шудааст, ки аз ин қарзҳои мушкиситон ҳамагӣ 0,3 фоизро ташкил медиҳад.

40. Таъминоти барномавии "Скоринг" дар асоси омӯзиши 1 млн қарзҳои хурд, ки дар давоми 10 соли охир пешниҳод шудаанд, таҳия гардидааст. Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки амалишавии барномаи мазкур дар низоми бонкӣ ҳаҷми қарзҳои мушкиситонро 19 фоиз кам намуда, ба рушди пешниҳоди қарзҳои хурд ва афзоиши даромад аз онҳо мусоидат менамояд.

41. Нахустин озмоишгоҳи зеҳни сунӣ дар Осии Марказӣ дар моҳи ноябри соли 2019 бо дастгирии грантии Бонки Исломии Русӣ дар Тоҷикистон ба кор даромад. Таҳияи таъминоти барномавӣ дар озмоишгоҳи мазкур ва ҷорӣ намудани он, муаррифии истеъдодҳои ҷавон дар самти зеҳни сунӣ Тоҷикистонро дар ҳаритаи ҷаҳонии зеҳни сунӣ ворид намуда, бо ин восита Тоҷикистон нисбат ба кишварҳои минтақавии худ бартариҳои нисбии рақобатӣ пайдо кард.

42. То имрӯз дар доираи лоиҳаҳои амалкунанда дар озмоишгоҳи зеҳни сунӣ зиёда аз 100 мутахассис омода гардида, дар соҳаҳои гуногун фаъолият намуда истодаанд. Айни замон дар 1 муассисаи таҳсилоти олии кишвар аз рӯи ихтисоси зеҳни сунӣ кадрҳо омода карда шуда, аз соли хониши 2022-2023 ҷор муассисаи таҳсилоти олии дигари кишвар ба омӯзиши ин ихтисос фаро гирифта хоҳанд шуд.

43. Моҳи августи соли 2021 дар шаҳри Душанбе нахустин Форуми зеҳни сунӣ бо иштироки роҳбарони вазорату идораҳо, инчунин беш аз 100 нафар намояндагони ҷамъии тадқиқотӣ, бахши хусусӣ, созмонҳои ҷамъиятию байналмилалӣ ва ширкатҳои технологияи ҷаҳонӣ баргузор гардид.

44. Рушди соҳаи технологияҳои зеҳни сунӣ ва истифодаи амалии онҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон асосан аз тақвинути низоми ҳуқуқӣ ва дар ин замина таъсиси инфрасохтори соҳавӣ, бахусус паркҳои технологӣ ва марказҳои инноватсионӣ сарчашма мегардад. Танзим ва назорати ин соҳа дар асоси санадҳои меъёрии ҳуқуқии дахлдор ба роҳ монда шудааст.

§3. Таҳлил ва ташаккули заминаи қонунгузорӣ ва институтсионалӣ дар самти зеҳни сунӣ

45. Бо дарназардошти барои Ҷумҳурии Тоҷикистон нав будани самти зеҳни сунӣ, ташаккули заминаи қонунгузори он муҳим арзёбӣ мегардад.

46. Воситаи асосии сиёсати давлатӣ дар самти истифода ва ҳифзи ҳуқуқии натиҷаҳои фаъолияти зехни сунъиро санадҳои меъёрии ҳуқуқии танзимкунанда, ки ба муқаррароти қонуни кодексҳои миллий ва соҳавӣ асос ёфтаанд, ташкил медиҳад.

47. Дар навбати аввал тадбирҳо дар самти таҳия ва такмили санадҳои меъёрии ҳуқуқии зерин зарур аст:

- таҳияи лоиҳаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи зехни сунъӣ", ки асосҳои танзими давлатии ин соҳаро муайян менамояд;

- ворид намудани тағйиру иловаҳо ба қонунҳо ва кодексҳо вобаста ба таъмини ҳифзи ҳуқуқии зехни сунъӣ ва муносибатҳо марбут ба он;

- таҳияи қоидаҳои истифодаи зехни сунъӣ дар соҳаҳои гуногун, муайян намудани механизмҳои истифодаи зехни сунъӣ дар фаъолияти мақомоти давлатӣ, механизмҳои истифодаи манбаъҳои иттилоот, ҳалли баҳсҳо, ҳифзи ҳуқуқии он ва ҷанбаҳои дигар;

- ба стандартҳои байналмилалӣ мутобикат намудани стандартҳои миллий ва механизми бастанӣ шартномаҳои байналмилалӣ оид ба зехни сунъӣ;

- таҳияи қоида ва стандартҳои миллии баҳогузорию арзиши объекти зехни сунъӣ барои тижоратикунонӣ ва идоракунӣ;

- таҳияи механизмҳои самараноки баҳисобгирӣ ва ҷорӣ намудани натиҷаҳои фаъолияти зехни сунъӣ дар истеҳсолот.

48. Заминаи институтсионалии соҳа аз ташкили инфрасохтори мусоид дар самти зехни сунъӣ, ҳамоҳангсозии маҷмӯи унсурҳо ва муносибатҳо барои таъмину дастгирии фаъолияти муносиби низом, баррасии саривактии масъалаҳои мавҷуда, мубориза бар зидди ҳуқуқвайронкунӣ, такмили қонунгузорӣ дар самти зехни сунъӣ ва амалигардонии онҳо иборат мебошад.

49. Ташкили шароити мусоиди инфрасохторӣ ва ҳамоҳангсозии фаъолият дар самти зехни сунъӣ ба воситаи мақоми ваколатдори давлатӣ дар ин соҳа ба роҳ монда мешавад.

50. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мақомоти ягонаи ваколатдори давлатӣ оид ба масъалаи зехни сунъӣ то ҳол муайян нашудааст.

51. Дар самти таҳкими заминаи институтсионалӣ вазифаҳои зерин бояд иҷро шаванд:

- таъсиси Шӯро оид ба зехни сунъӣ ва тасдиқи ҳайати он бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- дар сохтори вазорату идораҳо ва мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ таъсис додани сохтор ё воҳиди махсус дар доираи воҳидҳои кории амалкунанда дар самти рақамикунонӣ;

- ҳалли масъалаҳои норасоии кадрҳо;

- тақвият ва суръат бахшидани раванди ҳамроҳшавӣ ба конвенсияҳо ва шартномаҳои байналмилалӣ.

3. БИНИШ, ҲАДАФ ВА ВАЗИФАҲОИ СТРАТЕГИЯ

§1. Биниши дарозмуҳлати зехни сунъӣ

52. Амалишавии ҳадафу афзалиятҳо ва вазифаҳои Стратегия дар соли 2040 ба рушди устувори кишвар мусоидат намуда, дар ин замина сатҳи зиндагии шоистаи аҳолии Тоҷикистон таъмин мегардад.

53. Тоҷикистон бо истифода аз унсурҳои зеҳни сунъӣ ба амалишавии ҳадафҳои стратегӣ, аз ҷумла рушди энергияи сабз, иқтисоди сабз, иқтисоди рақамӣ, ҳукумати электронӣ ва дигар афзалиятҳои миллӣ ноил гардида, дар ин асно ба қатори кишварҳои пешқадам ворид мегардад.

54. Дар оянда тичоратикунони зеҳни сунъӣ рушди иқтисодии кишварро таъмин намуда, аз ҷумла ҳаҷми содироти молу хизматрасонӣ, ғанигардонии буҷети давлатӣ ва сарчашмаи даромади пулии аҳолиро низ афзоиш медиҳад.

55. Самтҳои афзалиятноки Стратегия аз ҳадафу афзалиятҳои кишвар, ки дар доираи стратегия ва барномаҳои сатҳи миллӣ, минтақавӣ ва соҳавӣ инъикос гардидаанд, бармеоянд:

- ҷорӣ намудани ҳукумати электронӣ ва беҳтар намудани хизматрасониҳо;
- ҳушмандсозии шаҳрҳо (Smart city) ва идоракунии ҳушманд;
- рақамикунони соҳаҳои иҷтимоӣ иқтисодӣ;
- саноатикунони босуръати кишвар ва рақамикунони бахши воқеии иқтисодиёт.

§2. Ҳадаф ва вазифаҳои асосии Стратегия

56. Ҳадафи асосии Стратегия дар давраи амалишавӣ то 5 фоизи маҷмуи маҳсулоти дохилӣ расонидани даромад дар натиҷаи ҷорӣ намудани технологияҳои зеҳни сунъӣ мебошад.

57. Ҳадафи Стратегия таъмини рушди иҷтимоӣ иқтисодӣ, баланд бардоштани сатҳи сифати зиндагии аҳолӣ ва рушди неруи зеҳнии кишвар тавассути истифода аз низоми зеҳни сунъӣ ба ҳисоб меравад.

58. Дар ин раванд ба таъмини шӯғли аҳолӣ, афзоиши ҳаҷму сифати мол, кор ва хизматрасонӣ ва дар маҷмӯъ таъмини сифати баланди рушди иқтисодӣ афзалият дода мешавад.

59. Ҳадафгирии истифодаи зеҳни сунъӣ ба сифати баланди истеҳсол, тақсимот ва истеъмоли мол, кор ва хизматрасонӣ дар соҳаҳои гуногуни иҷтимоӣ иқтисодӣ таъсир мерасонад, ки ҷанбаҳои зеринро дар бар мегирад:

- додани афзалият ба маҳсулоти зеҳние, ки ба баланд бардоштани самаранокӣ ва сарфачӯӣ равона шудааст;
- тақмили мунтазами маҳсулоти зеҳни сунъӣ бо мақсади осон намудани тарзи истифодаи он аз ҷониби тарафҳои ҳавасманд;
- алоқамандии маҳсулоти гуногуни зеҳни сунъӣ дар доираи як платформа ё заминаи барномавӣ бо мақсади мувофиқатӣ ва мутобиқатӣ дар соҳаҳои гуногун;
- зеҳни сунъӣ бояд ба рушд ва ҳифзи инсон нигаронида шуда, дар истифода сода, оммафаҳм ва манфиатовар бошад;
- таъмини амнияти иттилоотӣ, ҳифзи шаъну шарафи инсон, амнияти давлату соҳаҳои гуногуни иҷтимоӣ иқтисодӣ, ҳамчун афзалият дар истифодаи зеҳни сунъӣ эътироф гардад.

60. Барои расидан ба ҳадафи асосии Стратегия вазифаҳои зерин муайян гардидаанд:

- ташаккули заминаи ҳуқуқии истифодаи зеҳни сунъӣ дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- муайян намудани роҳҳои истифодабарии зеҳни сунъӣ дар соҳаҳои афзалиятноки кишвар;
- омода намудани кадрҳои соҳибхисос дар соҳаи зеҳни сунъӣ;
- мусоидат намудан ба амалишавии Стратегия тавассути ҳамкории давлат ва бахши ҳусусӣ, илм ва ҷомеа;
- баланд бардоштани маърифати истифодабарии зеҳни сунъӣ;

- беҳтар намудани сифати хизматрасонии телекоммуникатсионӣ;
- ташкили махзанҳои маълумоти муътамад;
- таъмини дастрасии васеи аҳоли ба хизматрасониҳои гуногун дар асоси принципҳои эътимоднокӣ, шаффофият, баробарҳуқуқӣ ва содагардонӣ;
- ҳушмандсозии раванди идоракунии давлатӣ, раванди хизматрасонӣ ва назорат дар минтақаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- ҷорисозии пурраи ҳукумати электронӣ дар сохторҳои давлатӣ;
- истифодаи васеи зеҳни сунъӣ дар раванди истеҳсолоти саноатӣ, кишоварзӣ ва инфрасохторҳои гуногун;
- таҳияи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва мушшаххас намудани истилоҳоти зеҳни сунъӣ дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- таҳияи механизми ҷамоаангсозии Стратегия ва лоиҳаҳои зеҳни сунъӣ ба стратегия ва барномаҳои соҳавии рушд;
- фароҳам овардани шароити ҳуқуқӣ барои дастрасӣ ба маълумоте, ки мақомоти давлатӣ ҷамъоварӣ мекунад;
- фароҳам соختани шароити мусоид барои ширкатҳое, ки дар соҳаи рушди зеҳни сунъӣ сармоягузори менамоянд;
- муқаррар намудани ҷаҳорҷӯбаи ҳуқуқӣ ва ахлоқии истифодаи зеҳни сунъӣ.

§3. Имкониятҳо ва таҳдидҳо (таҳлили FWOТ)

61. Таҳлили FWOТ-и иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи зеҳни сунъӣ натиҷаҳои зеринро нишон медиҳад:

1) тарафҳои қавии амалишавии зеҳни сунъӣ:

- тақрибан аз се ду ҳиссаи синни аҳолии Тоҷикистон то 30-сола мебошад, ки барои омода намудани мутахассисон омили мусоидаткунанда мебошад;
- азхудкунии донишҳои компютерӣ, истифодаи барномаҳои компютерӣ ва иттилоотӣ ва майли насли наврас барои тақмили донишҳо дар ин самт, аз ҷумла дар самти зеҳни сунъӣ;
- мавҷуд будани пойгоҳи заминавии инфрасохторӣ барои азхудкунӣ ва ҷорӣ намудани зеҳни сунъӣ;
- мавҷудияти барномаҳои таълимӣ ва ихтисосҳои марбут ба барномасозӣ, технологияи иттилоотӣ, зеҳни сунъӣ, IT-технологияҳо ва дигар дар муассисаҳои таълимӣ бо озмоишгоҳҳои мучахҳазгардонидашуда;

2) тарафҳои заифии истифодабарии зеҳни сунъӣ:

- тамоюли муҳоҷирати меҳнатӣ аз кишвар ва фирори "ақлҳо";
- музди меҳнати нисбатан пасти кормандони соҳаи технологияҳои иттилоотӣ дар муассисаҳои давлатӣ;
- кам будани озмоишгоҳҳо ва омӯзгорони ихтисоси зеҳни сунъӣ;
- сатҳи пасти тичоратикунонии натиҷаҳои корҳои илмӣ тадқиқотӣ ва моликияти зеҳнӣ;
- кифоя набудани маблағгузориҳои соҳа ва омодаи кадрҳо дар самти зеҳни сунъӣ;
- номукамалии танзими ҳуқуқии муносибатҳо оид ба моликияти зеҳнӣ;

3) имкониятҳо дар самти рушди зехни сунъӣ:

- ташаббусҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва баҳши хусусӣ барои ҳамкорӣ дар ин самт;
- мавҷудияти бозорҳои фурӯши маҳсулоти зехнӣ ва имконияти тиҷоратикунонии он;
- истифодаи васеи технологияҳои иттилоотӣ дар соҳаҳои бонкдорӣ, хизматрасонии маишӣ, савдо, нақлиёт ва соҳаҳои дигар;
- амалишавии якҷанд лоиҳаҳои сармоягузорӣ дар самти шаҳри хушманд, низоми биллинг ва ғайра;
- ташкили равзанаҳо, платформаҳо ва низомҳо чиҳати маъмурикунонӣ, бақайдгирӣ, хизматрасонӣ ва пардохтҳои электронӣ;

4) таҳдидҳо ва хавфҳои мавҷуда дар самти амалишавии зехни сунъӣ:

- фирори "ақлҳо" ва норасоии мутахассисон;
- рақобати шадиди минтақавӣ ва байналмилалӣ;
- касодии сарчашмаҳои маблағгузории лоиҳаҳо ва стартапҳо дар самти зехни сунъӣ;
- дастрасии васеъ надоштан ба интернет ва гаронии он барои истифодабарандагон;
- дастгирии нисбатан нокифояи рушди соҳа.

§4 Давраҳои амалисозии Стратегия

62. Стратегия барои 18 соли оянда таҳия шуда, дар 6 марҳила бо қабули нақшаи амал, ки аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ карда мешавад, амалӣ карда мешавад.

63. Дар солҳои амалигардии марҳилаҳои якум ва дуюми Стратегия заминаҳои ҳуқуқӣ, институтсионалӣ ва инфрасохторӣ ташаккул ёфта, инчунин мутахассисони зарурӣ омода карда мешаванд.

64. Дар марҳилаҳои сеюм ва чоруми Стратегия воридоти технологияҳо ва истифодаи васеи унсурҳои зехни сунъӣ ба рушди соҳаҳои хизматрасониҳои давлатӣ, маориф, тандурустӣ, саноат ва технологияҳои нав, молиявӣ бонкӣ, шаҳрҳои беҳатар ва хушманд, хизматрасониҳои коммуналӣ ва дигар самтҳо мусоидат менамояд.

65. Зехни сунъӣ дар марҳилаҳои панҷум ва шашуми амалишавии Стратегия барои бе истифодаи неруи инсонӣ ба роҳ мондани идоракунии техника ва технологияҳо дар соҳаҳои иҷтимоӣ иқтисодӣ мусоидат намуда, дар ин замина суръати истеҳсолот, беҳтарӣ ва истифодаи мақсадноки захираҳо таъмин мегардад.

4. САМТҲОИ АФЗАЛИЯТНОКИ РУШД ВА ИСТИФОДАИ ТЕХНОЛОГИЯҲОИ ЗЕХНИ СУНЪӢ

§1. Зехни сунъӣ дар хушмандсозии минтақаҳо ва аҳолии онҳо

66. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти қорӣ намудани зехни сунъӣ барои хушмандсозии шаҳрҳо ва аҳолии онҳо қадамҳои нахустин гузошта шуда истодаанд. Дар шаҳрҳои Душанбе ва Хучанд барномаҳои шаҳри беҳатар, низоми биллинг ва камераҳои назоратӣ амалӣ карда шудаанд, ки чиҳати қорӣ намудани рукнҳои асосии зехни сунъӣ бо мақсади хушмандсозии шаҳрҳо муҳим арзёбӣ мегардад.

67. Барномаи "Шаҳри бехатар" дар шаҳри Душанбе риоя накардани қоидаҳои ҳаракат дар роҳҳои автомобилгардро тариқи камераҳо пайгирӣ менамояд ва ба қайд мегирад. Шумораи чунин камераҳо дар шаҳри Душанбе 600 адад ва фарогирии роҳҳои автомобилгарди дохилишаҳрӣ бо чунин камераҳо 30-35 фоизро ташкил медиҳад. Инчунин дар шаҳри Душанбе 855 адад камераи назоратӣ барои пайгириву муайян намудани ҳаракати шахсон пайваст карда шудааст, ки метавонад дар ҷорӣ намудани зехни сунъӣ мусоидат кунад.

68. Низоми биллинг аз соли 2017 дар шабакаҳои тақсимои барқи шаҳри Хучанд ҷаъолият мекунад ва айни замон як қисми шабакаҳои тақсимои барқи шаҳрҳои Душанбе ва Кӯлоб низ бо чунин низом пайваст шуда истодаанд, ки аз пайдоиши имконоти ҷорӣ намудани зехни сунъӣ шаҳодат медиҳад. То ҳол 97000 ҳисобкунакҳои зехнии электронӣ дар шаҳри Хучанд ва 170416 адад ҳисобкунакҳои зехнии электронӣ дар шаҳри Душанбе пайваст карда шудаанд.

69. Айни замон лоиҳаи "Кам намудани талафоти неруи барқ дар ноҳияи Синои шаҳри Душанбе" ба маблағи 34,5 млн доллари ИМА амалӣ гардида истодааст. Дар доираи лоиҳа насби 125 ҳазор ҳисобкунакҳои "ҳушманд", низоми муосири ҳисоби неруи барқ ва дигар корҳои марбут ба кам намудани талафоти неруи барқ ба нақша гирифта шудааст.

70. Ҳамзамон низоми пардохтҳои электронӣ дар шабакаҳои тақсимои барқи шаҳру ноҳияҳо, ҳисоби масрафи неруи барқ, маблағи ҳисобшуда ва пардохтшуда тавассути барномаҳои биллингии аз тарафи ширкатҳои ватанӣ тарҳрезигардида (Express Client, Fmart billing) ба роҳ монда мешавад. Дар асоси усулҳои муосири дар соҳа ҷоригардида дар соли 2021 ба муштарӣён 14,2 млн адад паёмҳои оид ба маълумоти нишондодҳои ҳисобкунак, сарфи неруи барқ, ҳисоби маблағи барқи истифодашуда, пардохт ва бақияи он ирсол гардида, дар натиҷа дар қиёс ба солҳои қаблӣ сатҳи шаффофият дар ҳисобу китоби истифодаи неруи барқ беҳтар шудааст ва ин раванд дар самти пешбурди зехни сунъӣ саҳми назаррасе хоҳад гузошт.

71. Корхонаи воҳиди давлатии "Шаҳри ҳушманд" бо мақсади рақамикунории соҳаҳои мухталифи шаҳри Душанбе якҷанд лоиҳаҳои ҳушмандро ба роҳ мондааст.

72. Низоми ҳукумати электронӣ байни дастгоҳи Раиси шаҳри Душанбе ва зиёда аз 32 ташкилоту муассисаҳо ва корхонаҳои мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии шаҳри Душанбе омода гардид.

73. Барномаи электронии "eTib" дар соҳаи тандурустӣ махсус барои табибон ва беморон буда, дар доираи лоиҳа хизматрасониҳои электронӣ, аз ҷумла корти электронии бемор, истифодаи системаи ёдоварӣ, доруҳати электронӣ, ҳисоботи оморӣ, кафолати электронӣ, системаи сабти фосилавӣ барои қабули бемор ва ғайра пешбинӣ карда мешавад. Амалишавии барномаи мазкур дар 14 дармонгоҳҳои шаҳри Душанбе пешбинӣ гардидааст.

74. Мушкилоти соҳа:

- набудани камераҳои мушоҳидавӣ дар тамоми шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ;
- норасоии мутахассисон, яъне захираҳои инсонӣ дар самти ҷорӣ намудани зехни сунъӣ;
- донишу маърифати нисбатан пастӣ аҳоли дар самти истифодаи зехни сунъӣ ва ҳушмандсозии манзилҳо ва шаҳраку дехот;
- суръати паст ва дастрасии маҳдуди Интернет дар шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ;
- набудани мутахассисони соҳаи зехни сунъӣ: таҳлилгарони рақамҳо, муҳандисони омӯзиши мошинӣ, маъмурони манбаи рақамҳо, операторони омӯзиши мошинӣ, муҳандисони рақамҳои калон ва ғайра.

75. Ҳадафҳои соҳа:

- таъмини шароити мусоид барои аҳоли тариқи қорӣ намудани унсурҳои асосии зехни сунӣ дар соҳаҳои иҷтимоиву иқтисодӣ ва ҳушмандсозии шаҳрҳо.

76. Вазифаҳои асосии соҳа:

- пурра таъмин намудани шаҳри Душанбе ва дигар шаҳрҳои кишвар бо низоми биллинг;
- тайёр намудани мутахассисон дар соҳаи зехни сунӣ;
- баланд бардоштани сатҳи огоҳии қомеа ва маърифати аҳолии шаҳрҳо дар бораи зехни сунӣ ва дар ин замина рушди тафаккури инноватсионӣ ва эҷодӣ;
- қорӣ намудани унсурҳои зехни сунӣ дар камераҳои назоратӣ ва низоми "Шаҳри беҳатар";
- таъсиси паркҳои инноватсионӣ технология;
- таҳкими тичорати рақамӣ ва идоракунии электронӣ;
- қорисозии унсурҳои имзои электронии рақамӣ;
- қалби сармояи қоричӣ ва маблағгузори давлатӣ барои рушди технологияҳои рақамӣ;
- пешниҳоди имтиёзҳои бештари андозӣ ва гумрукӣ ба паркҳои инноватсионӣ технологияи ширкатҳо;
- омӯзиш ва қорӣ намудани таҷрибаи қаҳонӣ дар самтҳои зикргардида.

77. Тадбирҳои асосии рушди соҳа:

- амалисозии лоиҳаҳо оид ба ворид намудани унсурҳои зехни сунӣ дар хизматрасонии коммуналӣ ва дигар соҳаҳо;
- таъмини шабакаи боэтимод ва интернетӣ баландсуръат;
- қабули қарчи зудтари санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ дар самти паркҳои инноватсионӣ технология, зехни сунӣ ва мукамалсозии қонунгузорӣ дар соҳаи технологияҳои рақамӣ;
- тайёр намудани кадрҳои рақобатпазир дар соҳаи зехни сунӣ, таҳлили маълумоти қалон (Big Data Analytic), зехни тичоратӣ ва таҳлили маълумот (Business Intelligence and Data Analytic);
- тайёр қардани барномаҳои маҳсуси омӯзишӣ оид ба омода намудани мутахассисони маҳсуси зехни сунӣ дар ҳушмандсозии шаҳрҳо;
- таҳия ва қорӣ барномаҳои зехни сунӣ дар омӯзиши мошинӣ, таҳлили маълумот ва инжиниринг, барномарезӣ ва идоракунии таҳия ва қорӣ намудани таъминоти барномавӣ;
- муайян қардани механизми ҳуқуқии истифодабарии зехни сунӣ тариқи қамқорӣ давлат бо баҳши ҳусусӣ;
- амалисозии лоиҳаҳои зехни сунӣ тариқи қамқорӣ давлат бо баҳши ҳусусӣ;
- ба воситаи модели шарикӣ давлат ва баҳши ҳусусӣ ташкил намудани фондҳои венчурӣ барои маблағгузори қорҳои таҳқиқоти технолоии самти зехни сунӣ ва лоиҳаҳои стартапи ояндадор дар ин самт.

78. Натиҷаҳои қашмдошти соҳа:

- қаҳмиши қомеа ва маърифати аҳолии шаҳрҳо дар бораи зехни сунӣ қамқун омили асосии ноил шудан ба қадаҳои Стратегия баланд бардошта ҳоҳад шуд;
- зиёда аз 40 барномаҳои зехни сунӣ дар омӯзиши мошинӣ, таҳлил маълумот ва инжиниринг, барномарезӣ ва идоракунии таҳияву қорӣ намудани таъминоти барномавӣ таҳия қардида, бомувафқият таъбиқ мешаванд;

- низоми биллинг дар шаҳри Душанбе ва шаҳру ноҳияҳои дигар кишвар пурра ҷорӣ карда хоҳад шуд;

- шумораи камераҳои назоратӣ меафзояд ва дар он унсурҳои зеҳни сунъӣ ҷорӣ карда мешаванд.

§2. Зеҳни сунъӣ дар маориф ва неруи инсонӣ

79. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ду озмоишгоҳи зеҳни сунъӣ дар шаҳрҳои Душанбе ва Хучанд мавҷуданд, ки аз тарафи бахши хусусӣ маблағгузорӣ мешаванд. Ин озмоишгоҳҳо бо омӯзиш ва таҳияи алгоритмҳои зеҳни сунъӣ дар бахшҳои молия ва телекоммуникатсия ва соҳаҳои дигари иқтисодиёт машғуланд.

80. Озмоишгоҳҳо бо истифода аз чунин технологияҳо, ба монанди омӯзиши машинӣ ва амик, пешгӯии компютерӣ ва коркарди маълумоти шифоҳӣ дар соҳаҳои мухталифи иҷтимоию иқтисодӣ тадқиқоти васеъ мегузаронанд.

81. Рақамикунонӣ дар низоми маориф, омодакунии кадрҳо ва таҳкими неруи инсонӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки тибқи Барномаи миёнамуҳлати рушди иқтисоди рақамӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025 амалӣ мегардад, дар оянда метавонад барои ҷорӣ намудани унсурҳои асосии зеҳни сунъӣ кумак расонад.

82. Дар Донишгоҳи технологии Тоҷикистон ва Донишкадаи политехникии Донишгоҳи техникии Тоҷикистон ба номи академик Осимӣ дар шаҳри Хучанд, филиали Донишгоҳи технологии Тоҷикистон дар шаҳри Исфара, Донишкадаи менечмент ва технологияи инноватсионии шаҳри Кӯлоб шӯъба ва лабораторияҳо вобаста ба самти зеҳни сунъӣ фаъолият доранд, ҳамзамон дар зинаҳои бакалаврият ва магистратура омода намудани мутахассисон аз рӯи ихтисоси зеҳни сунъӣ ба роҳ монда шудааст.

83. Барномаи электронии дар соҳаи маориф "eDoniғh" хизматрасонии электроние мебошад, ки тавассути он волидони хонандагонӣ муассисаҳои таълимӣ аз ахлоқу рафтор ва донишомӯзии фарзандони худ бо истифода аз воситаҳои иттилоотиву коммуникатсионии муосир ва гирифтани паёмакҳо ба телефонҳои мобилӣ ба таври доимӣ бохабар мешаванд. Ин барнома ҳамчунин шомили унсурҳои мухталифи иттилоотӣ, аз ҷумла журнал ва рӯзномаи электронӣ, ҷадвали дарсҳои асосӣ ва иловагӣ, назорати давомоти хонандагон ва мониторинги сатҳи дониши онҳо мебошад. Инчунин тавассути барнома волидон метавонанд аз вазифаҳои хонагии фарзандонашон аз фанҳои таълимӣ, супоришҳои омӯзгорон ва маълумоти дигар зарурӣ, ки аз маъмурияти муассисаи таълимӣ бо паёмак ба телефон дастрас мегардад, огоҳӣ пайдо кунанд.

84. Айни ҳол барнома дар 50 муассисаи таълимии шаҳри Душанбе пурра роҳандозӣ гардидааст. Даромаду баромади хонандагон тавассути камераҳои хушманд назорат карда мешаванд. Дар соли 2022 барнома боз 50 муассисаи дигар таҳсилоти ро фаро мегирад.

85. Мушкилоти соҳа:

- норасоии адабиёти таълимӣ дар самти зеҳни сунъӣ бо забони давлатӣ;
- сатҳи пасти заминаи техникаю технологии муассисаҳои таҳсилотӣ;
- норасоии кадрҳои омӯзгорӣ дар самти зеҳни сунъӣ;
- кифоя набудани барномаҳои таълимӣ дар мактабҳо ва донишгоҳу донишкадаҳо;
- пурра пайваст набудани муассисаҳои таҳсилотӣ ба интернет;
- дар марҳилаи заминавӣ қарор доштани пешбурди соҳаи зеҳни сунъӣ;

- сатҳи пасти истифодаи технологияҳои муосир ва рақамикунонӣ, ки метавонад барои сари вақт ҷорӣ намудани (унсурҳои) зехни сунъӣ монеа шавад.

86. Ҳадафҳои соҳа:

- таъмини шароити мусоиди таълим барои омӯзиши технологияҳои иттилоотӣ ва таҳкими неруи зехнӣ дар кишвар;

- омода намудани кадрҳои баландхатисос ва рақобатпазир дар самти зехни сунъӣ.

87. Вазифаҳои асосии соҳа:

- ҷорӣ намудани барномаи идораи раванди таълими зехни сунъӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, коллеҷу литсей, донишкадаву донишгоҳҳо ва муассисаҳои таҳсилоти дигар;

- рушди малака ва истеъдод дар соҳаи зехни сунъӣ;

- таҳия ва ҷорӣ намудани барномаҳои зехни сунъӣ дар соҳаи омӯзиши мошинӣ, таҳлил маълумот ва инжиниринг, барномарезӣ ва идоракунии таҳия ва амалисозии таъминоти барномавӣ;

- омода намудани омӯзгорон дар самти зехни сунъӣ барои муассисаҳои таҳсилотӣ;

- таъмин намудани муассисаҳои таҳсилотӣ бо технологияҳои иттилоотӣ коммуникатсионӣ;

- омода намудани мутахассисони баландхатисоси зехни сунъӣ, аз ҷумла таҳлилгарони маълумот ва муҳандисони омӯзиши мошинҳо дар сатҳи муассисаҳои таҳсилоти касбии кишвар;

- тайёр намудани мутахассисон ва қувваи кории рақобатпазир дар сатҳи минтақавӣ дар соҳаи зехни сунъӣ;

- ташкили маҳфилҳои зехни сунъӣ дар марказҳои таҳсилоти иловагии шаҳру ноҳияҳои кишвар;

- дар ҳамкорӣ бо созмонҳои байналмилалӣ тайёр кардани олимони ҷавони зехни сунъӣ аз рӯи зинаҳои магистратура ва аспирантура дар муассисаҳои таълимии кишварҳои пешқадам.

88. Тадбирҳои асосии рушди соҳа:

- таъсиси кафедра ва факултетҳои зехни сунъӣ ҳадди ақал дар 7 муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2026;

- ҷорӣ намудани фанни "Асосҳои зехни сунъӣ" дар муассисаҳои таҳсилоти касбӣ;

- тайёр кардани мутахассисони зехни сунъӣ барои ширкатҳои дохили кишвар ва ширкатҳои ҷаҳонӣ дар шакли аутсорсинг ва аутстаффинг;

- таҳияи барномаҳои телевизионӣ ва ташкили корҳои фаҳмондадиҳӣ ба воситаи васоити ахбори омма;

- гузаронидани курсҳои омӯзишӣ дар тамоми минтақаҳои кишвар;

- ҳалли масъалаи дастрасии пурраи муассисаҳои таҳсилоти тамоми зинаҳои таҳсилот ба компютер ва интернет ба баландсуръат;

- муайян намудани меъёри истифодабарии технологияҳои зехни сунъӣ дар кишвар;

- таъсиси портали ҷумҳуриявӣ "Маълумоти кушод" барои гузаронидани корҳои илмӣ-тадқиқотӣ;

- баланд бардоштани сатҳи огоҳонии чомеа дар бораи зехни сунъӣ ҳамчун омили асосии ноил шудан ба ҳадафҳои зехни сунъӣ;

- чорӣ намудани модули зехни сунъӣ дар доираи дарси "Технологияҳои иттилоотӣ" дар синфҳои болоии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ;

- огоҳонии шаҳрвандон ва ташкилотҳо аз бартариятҳои истифодаи зехни сунъӣ;

- бо ҷалби ташкилотҳои байналмилалӣ таъсис додани лабораторияҳои зехни сунъӣ дар минтақаҳои сараҳолии кишвар бо мақсади омӯзиш ва истифодаи технологияҳои зехни сунъӣ;

- дар нақшаҳои қабули муассисаҳои таҳсилоти касбӣ ва таснифоти ихтисосҳо ба инобат гирифтани тайёр кардани мутахассисони соҳа.

89. Натиҷаҳои ҷашмдошти соҳа:

- дар 7 муассисаи таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2026 кафедра ва факултетҳои зехни сунъӣ таъсис дода мешаванд;

- 5 ҳазор нафар мутахассисони баландихтисоси зехни сунъӣ, аз ҷумла таҳлилгарони маълумот ва муҳандисони омӯзиши мошинҳо дар муассисаҳои таҳсилоти олии ва марказҳои таълимии кишвар то соли 2040 тайёр карда хоҳанд шуд;

- то соли 2026 дар ҷумҳурӣ се озмоишгоҳи пурраи зехни сунъӣ бо таҳияи таъминоти барномавии зехни сунъӣ асосёфта фаъолият хоҳад кард;

- барномаи таълимии касбии мутахассисони соҳаи зехни сунъӣ то охири соли таҳлили 2022-2023 таҳия карда мешавад;

- таҷрибаи истеҳсолии донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ дар соҳаи зехни сунъӣ тавассути ба роҳ мондани таҷрибаомӯзии тобистона дар ҳамкорӣ бо ширкатҳои хусусӣ, озмоишгоҳҳо ва ташкилотҳои дигар дар доираи таҳлили бакалаврӣ аз соли аввали таҳсил оғоз карда мешавад;

- дар марказҳои таҳсилоти иловагии шаҳрҳои Душанбе, Хучанд, Бохтар, Кӯлоб ва Хоруг маҳфилҳои таҷрибавии (пилотии) зехни сунъӣ таъсис дода мешаванд;

- гузаронидани чорабиниҳои фаҳмондадихӣ тариқи васоити ахбори омма амалӣ мешаванд;

- дар сатҳи оммавӣ олимпиадаҳо ва озмунҳо дар соҳаи зехни сунъӣ баргузор мегарданд.

§3. Зехни сунъӣ дар татбиқи ҳукумати электронӣ

90. Бо мақсади чорӣ намудани ҳукумати электронӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон Консепсияи ташаққули ҳукумати электронӣ барои соли 2012-2020 таҳия гардид.

91. Дар заминаи консепсияи мазкур бо мақсади рақамикунонии хизматрасониҳои давлатӣ [Қонуни](#) Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи хизматрасониҳои давлатӣ" қабул гардид.

92. Айни замон шабакаи ягонаи давлатии байни мақомоти идоракунии таъсис ёфта, ба он 48 мақомот пайваست гардидаанд.

93. Мушкilotи соҳа:

- ба таври кофӣ истифода нашудани иқтидори мавҷудаи ҳукумати электронӣ;

- рушди нисбатан пастии инфрасохтор барои хизматрасониҳои давлатӣ;

- норасоии кадрҳои баландихтисоси соҳаи технологияҳои иттилоотӣ дар соҳаи хизмати давлатӣ;

- мавҷуд набудани низоми ҳамохангсозии хизматрасониҳои электронии давлатӣ;

- сатҳи нокифояи огоҳонӣ дар бораи истифодабарии хизматрасониҳои электронӣ.

94. Ҳадафи асосии соҳа:

- такмили сиёсати давлатӣ дар самти табодули рақамӣ ва вусъат бардоштани сатҳи дастрасӣ ба хизматрасониҳои давлатии электронӣ;

- баланд бардоштани самаранокии идоракунии давлатӣ ва самаранокии танзими соҳа;

- такмили низоми мониторинг ва арзёбӣ дар низоми идоракунии давлатӣ.

95. Вазифаҳои асосии соҳа:

- фароҳам сохтани шароити мусоид барои хизматрасониҳои электронии давлатӣ;

- омода намудани инфрасохтори муносиб барои хизматрасониҳои электронии давлатӣ;

- ба роҳ мондани истифодаи технологияҳои зехни сунъӣ ҳангоми коркард, таҳлил ва пешниҳоди маълумот дар низоми хизматрасониҳои электронии давлатӣ;

- баланд бардоштани сифати хизматрасониҳои электронии давлатӣ;

- фароҳам овардани шароити мусоид барои ҷалби кадрҳои баландхатисоси соҳаи технологияи информатсионӣ ба хизмати давлатӣ;

- таъсиси заминаи ягонаи давлатӣ оид ба хизматрасониҳои электронӣ ва вусъат бахшидани дастрасӣ ба онҳо;

- ба роҳ мондани корҳои ташвиқотӣ ба воситаи васоити ахбори омма, аз ҷумла шабакаҳои телевизионии давлатӣ;

- мукамал гардонидани низоми мониторинг ва арзёбӣ дар идоракунии давлатӣ бо истифода аз зехни сунъӣ.

96. Тадбирҳои асосии рушди соҳа:

- таъмини низоми мутамаркази хизматрасониҳои электронии давлатӣ бо унсурҳои зехни сунъӣ;

- мучаҳазгардонии пурраи сохторҳои давлатӣ бо технологияҳои иттилоотию коммуникатсионии пуриқтидор барои хизматрасониҳои электронии давлатӣ;

- такмили ихтисоси ҳамаи хизматчиёни давлатии самти технологияҳои иттилоотӣ;

- фарогирии бештари мутахассисони ҷавон дар рушди хизматрасониҳои электронии давлатӣ дар асоси таҷрибаи ҷорӣ намудани хизматрасониҳои давлатӣ дар кишварҳои хориҷӣ;

- ташкил ва ҷорӣ намудани портали ҷумҳуриявии "Маълумоти кушод" барои фароҳам сохтани корҳои илмӣ-тадқиқотӣ ва хизматрасониҳои электронии давлатӣ;

- ташкили маркази ягонаи мониторинг ва арзёбии амалисозии ҳуҷҷатҳои стратегӣ бо истифода аз зехни сунъӣ;

- муайян намудани нишондиҳандаҳои омории муҳим барои истифодаи зехни сунъӣ дар соҳаҳои иҷтимоию иқтисодӣ;

- таъмини дастрасӣ ва ҷамъоаварии маълумоти оморӣ дар ҳар як сохтори соҳа;

- муайян намудани мақоми ҳамоҳангсоз дар самти ҷамъоаварии маълумоти оморӣ ва ташкили шароити мусоид барои ин раванд.

97. Натиҷаҳои ҷашмдошти соҳа:

- низоми мутамаркази хизматрасониҳои электронии давлатӣ бо истифодаи унсурҳои зехни сунъӣ ташкил хоҳад шуд;

- сохторҳои давлатӣ бо технологияҳои иттилоотӣ коммуникатсионӣ пуриқтидор барои хизматрасониҳои электронӣ давлатӣ таъмин карда мешаванд;
- ҳамаи хизматчиёни давлатӣ дар самти технологияҳои иттилоотӣ фаъолиятдошта аз бозомӯзӣ мегузаранд;
- мутахассисони ҷавон дар самти таҳияи хизматрасониҳои электронӣ давлатӣ дар асоси таҷрибаи амалисозии хизматрасониҳои давлатӣ мамлакатҳои хориҷӣ омода карда мешавад;
- портали ҷумҳуриявӣ "Маълумоти кушод" барои фароҳам сохтани корҳои илмӣ-тадқиқотӣ ва хизматрасониҳои электронӣ давлатӣ ташкил карда мешавад;
- маркази ягонаи мониторинг ва арзёбӣ бо истифода аз зехни сунъӣ ташкил карда мешаванд.

§4. Самтҳои асосии истифодабарии технологияҳои зехни сунъӣ дар саноатикунони босуръати кишвар

98. Технологияҳои зехни сунъӣ омили таконбахши саноат ва истеҳсолот ба ҳисоб рафта, барои амалӣ гардидани ҳадафи ҷоруми миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон - саноатикунони босуръати кишвар саҳми арзанда хоҳад гузошт.

99. Равандҳои гуногуни истеҳсолоти саноатӣ бо ҳаҷми зиёди маълумот алоқаманд мебошанд, ки шароити мусоидро барои ҷорӣ намудани технологияҳои зехни сунъӣ фароҳам меорад. Ҳаҷми зиёди маълумот дар саноат ба истеҳсолкунандагон имконият медиҳад, ки чараҳои қабули қарорҳои сода намоянд.

100. Истифодаи зехни сунъӣ дар чараҳои гуногуни истеҳсолот аҳамияти муҳим дошта, вақти истеҳсолот ва ҳолатҳои бартарафсозии нуқсонҳои дар раванди истеҳсоли маҳсулот коҳиш медиҳад.

101. Технологияҳои зехни сунъӣ дар омӯзиш ва арзёбии рафтори истифодабарандагон маҳсулоти саноатӣ, талабот ба маҳсулоти истеҳсолшаванда, назорати сифати он ва дигар самтҳо истифода бурда мешаванд.

102. Дар 30 соли соҳибистиклолӣ бо ҷалби сармояи дохилию хориҷӣ садҳо корхонаҳои хурду бузурги истеҳсолӣ эҳё ва ҷойҳои корӣ барқарор шуда, шумораи корхонаҳо аз 1628 адад дар соли 1992 то ба 2386 адад дар соли 2021 расидааст.

103. Аз шумораи умумии корхонаҳо зиёда аз 1000 адад дорои таҷҳизоти замонавӣ мебошанд, ки барои ворид намудани воситаҳои зехни сунъӣ мувофиқат мекунад.

104. Ҳамзамон як қатор корхонаҳо дорои таҷҳизоти кухнаву фарсудашуда буда, ниёз ба технологияҳои нав ва рақамикунонӣ доранд. Илова бар ин дар соҳаи саноат ба ҳолати 31 декабри соли 2021 90 корхонаву коргоҳҳои саноатӣ бо зиёда аз 200 ҷойи корӣ аз фаъолият бозмонданд, ки ворид намудани унсурҳои зехни сунъӣ дар ҷунин корхонаҳо ғайриимкон аст.

105. Ҷорӣ намудани зехни сунъӣ дар самтҳои инноватсионӣ рушди саноат метавонад ба саноатикунони босуръати кишвар такон бахшад.

106. Мушкилоти соҳа:

- набудани низоми дурусти пешгӯии талабот ба маҳсулоти истеҳсолшаванда дар бозор ва рафтори истифодабарандагон (истеъмолкунандагон) маҳсулоти саноатӣ;
- низоми номукаммали идоракунии сифати маҳсулоти истеҳсолшаванда;
- ҳосилнокии нисбатан паст дар корхонаҳои саноатӣ ва нокифоягии иқтисодии кормандони ширкатҳои саноатӣ;

- норасогии кадрҳо дар самти технологияҳои иттилоотӣ кумуникатсионӣ.

107. Ҳадафҳои асосии соҳа:

- баланд бардоштани сатҳи рақобатпазирии маҳсулоти саноатӣ ва бозоргирии он бо ҷорӣ намудани унсурҳои зеҳни сунъӣ дар соҳа;

- тақвияти раванди саноатикунонии босуръати кишвар.

108. Вазифаҳои соҳа:

- амалисозии ҳадафи ҷоруми миллий - саноатикунонии босуръати кишвар тавассути баланд бардоштани рақобатпазирии маҳсулоти ватанӣ;

- таъмин намудани раванди ҷорисозии технологияҳои инноватсионӣ дар раванди истеҳсолоти саноатӣ;

- баланд бардоштани сифати маҳсулоти истеҳсолшаванда ва афзун намудани бозоргирии он;

- баланд бардоштани ҳосилнокии меҳнати кормандони соҳаи саноат;

- баланд бардоштани самаранокии ташкили кластерҳо дар соҳаи саноат бо истифода аз зеҳни сунъӣ.

109. Тадбирҳои асосии рушди соҳа:

- таҳияи регламентҳои техникӣ оид ба истифодаи зеҳни сунъӣ дар ҷараёни истеҳсолоти саноатӣ;

- ҷорӣ намудани технологияҳои пешқадам дар корхонаҳои саноатӣ, ки бо зеҳни сунъӣ алоқаманд мебошанд;

- ташкили озмоишгоҳҳо ва марказҳои хизматрасонӣ ба корхонаҳои саноатӣ оид ба ҷорӣ намудани зеҳни сунъӣ;

- ташкили шароити муносиб ва беҳатар барои кормандони корхонаҳои саноатӣ бо истифода аз зеҳни сунъӣ.

110. Натиҷаҳои ҷашмдошт:

- таъсири назаррас ба амалишавии ҳадафи ҷоруми миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон - саноатикунонии босуръати кишвар гузошта мешавад;

- ширкатҳои саноатии Ҷумҳурии Тоҷикистон технологияҳои зеҳни сунъиро дар раванди истеҳсолот ҷорӣ менамоянд;

- партови дуоксиди карбон ба муҳити атроф аз ҳисоби ҷорӣ намудани технологияҳои зеҳни сунъӣ ба таври назаррас коҳиш дода хоҳад шуд;

- сифати маҳсулоти истеҳсолшаванда аз ҳисоби ҷорӣ намудани технологияҳои зеҳни сунъӣ ба таври назаррас баланд шуда, рақобатпазирии маҳсулоти ватанӣ афзоиш хоҳад ёфт;

- ҷойҳои кории нав бо ташкили шароити мусоид ва беҳатари корӣ таъсис дода мешавад.

5.МОНИТОРИНГ ВА АРЗЁБӢ

111. Ҳадафи асосии мониторинг ва арзёбии Стратегия таъмини амалишавии саривақтии Стратегия тавассути ҳамоҳангсозии фаъолияти мақомоти давлатии кишвар, сафарбаркунии захираҳои молиявии дохилӣ ва хориҷӣ, истифодаи мақсаднок ва самараноки онҳо дар асоси ҷалби тамоми ҷонибҳои манфиатдор, аз ҷумла шарикони рушд мебошад.

112. Низоми мониторинг ва арзёбии рафти амалишавии Стратегия барои пайгирии пешрафт дар самти ноилшавӣ ба ҳадафҳо, муайян кардани таҷрибаи хуби андӯхташуда ва мушкилоти мавҷуда, таҳлили равандҳои рушд дар доираи ҳуди Стратегия ва таҳияи хулосаҳои асоснок барои ворид намудани тағйиру иловаҳои эҳтимолӣ дар самти амалишавии ҳадафҳо, ки барои баланд бардоштани самаранокии он равона гардидаанд, пешбинӣ шудааст.

113. Низоми мониторинг ва арзёбӣ бо роҳи пешниҳоди мунтазами ҳисоботҳо, мубодилаи иттилоот байни мақомоти давлатӣ ва баҳогузори дараҷаи амалишавии ҳадафҳои Стратегия таъмин карда мешавад.

114. Мониторинг ва арзёбии Стратегия дар тамоми давраҳои амалишавии он гузаронида шуда, аз рӯйи амалишавии саривактии ҷорабиниҳои дар нақшаи ҷорабиниҳо пешбинишуда баҳо дода мешавад.

115. Мониторинг ва арзёбии амалишавии Стратегия аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ дар се давраи амалишавии Стратегия дар асоси ҳисобот ва таклифу пешниҳодҳои мақомоти давлатӣ гузаронида мешавад.

116. Ҳамаи ҳадафу вазифаҳо, тадбирҳо, амалҳо, инчунин индикаторҳои мақсаднок дар доираи Стратегия дар асоси меъёрҳои FMART (яъне мушаххас, арзёбишаванда, ноилшаванда, муҳим, муносиб ва дорои муҳлати муайян) таҳия шудаанд.

117. Сарчашмаҳои маълумот барои ташкил ва гузаронидани мониторинг ва арзёбии раванди амалишавии Стратегия инҳоянд:

- омили давлатӣ (махзани маълумоти Агентии омили назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон);
- омили идоравӣ (махзани маълумоти фосилавӣ ва ҳисоботи солонаи вазорату идораҳои кишвар);
- омили ташкилотҳо/корхонаҳои алоҳида (махзани маълумоти ташкилотҳо/корхонаҳо ва субъектҳои хоҷагидори дигар бе дарназардошти омили давлатӣ);
- омили алтернативӣ (махзани маълумоти ниҳодҳо/ташкилотҳои байналмилалӣ, ташкилотҳои мустақили тадқиқотӣ ва ташкилотҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ дар асоси пурсишҳои сотсиологии аҳоли, тадқиқотҳои интихобии минтақаҳо, гурӯҳҳои алоҳидаи аҳоли, ҳонаводаҳо ё тадқиқотҳои гуногуни дигар).

118. Ҳангоми зарурат мақоми ваколатдор оид ба ҳамохангсозии низоми мониторинг ва арзёбии раванди амалисозии Стратегия дар мувофиқа бо Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонад дигар муҳлатҳоро барои пешниҳод кардани маълумот/иттилоот вобаста ба амалишавии Стратегия ва Ҳадафҳои Рушди Устувор муқаррар намояд.

119. Назорати пайвастаи воситаҳои молиявии сафарбаршаванда масъулиятро дар сатҳи маъмури барои мақсаднок ва самаранок хароҷот кардани захираҳо, махсусан дар шароити зиёд будани самтҳои рушд, ки маблағгузориҳои ҳангоми маҳдуд будани имкониятҳои захиравӣ талаб менамоянд, баланд мебардорад.

120. Низоми самаранокии мониторинги таъминоти маблағгузорӣ мавҷуд будани як қатор ҷузъҳои асосиро талаб менамояд, ба монанди:

- нишондиҳандаҳои нақшавии маблағҳои сафарбаршаванда ба ҳар як сарчашма ва самт;
- таваккалҳои имконпазир;
- нишондиҳандаҳои воқеии захираҳои сафарбаршаванда ба ҳар як сарчашма ва самт;
- ташкили ҷамъоварии пайвастаи нишондиҳандаҳои воқеӣ (муайян кардани сарчашмаҳои иттилоот, усулҳои ҷамъоварии он ва шахсони масъул);

- гузаронидани таҳлилҳои пайваста (муқоисаи нишондиҳандаҳои воқеӣ ва банақшагирифташуда ва муайян кардани фарқият);

- қабули қарорҳо дар бораи такмили амалҳо дар ҳолати зарурат.

121. То кадом андоза самаранок ва босифат дар ҳамбастагӣ қарор доштани ҷузъҳои қайдгардида ба самаранокӣ тамоми низомии мониторинги таъминоти молиявӣ ва инчунин муваффақияти татбиқи гардидани Стратегия таъсири назаррас мерасонад.

122. Мониторинги таъминоти молиявии Стратегия аз рӯи маълумоти ибтидоии чорабиниҳо, ҳаҷми маблағҳои банақшагирифташуда вобаста ба амалишавии он, ки дар нақшаи чорабиниҳо дарҷ гардидаанд, гузаронида мешавад.

123. Иттилооти мазкур асосан ба муайян кардани сабабҳои қафомонӣ аз нишондиҳандаҳои банақшагирифташуда, инчунин пешниҳоди қарорҳо барои бартараф намудани онҳо ва ё такмили Нақшаи чорабиниҳо барои хориҷ намудани чорабиниҳои бо сабабҳои гуногун маблағгузоринонашаванда равона шудааст.

124. Ҳамаи маълумоти ҳисоботӣ вобаста ба захираҳо аз ҳамаи сарчашмаҳо ба мақомоти ҳамоҳангсоз оид ба мониторинг ва арзёбӣ (Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон) пешниҳод карда мешавад, ки вазъи умимиро вобаста ба маблағгузории чорабиниҳо таҳлил менамояд.

6. МАБЛАҒГУЗОРИИ СТРАТЕГИЯ

125. Амалишавии афзалияту чорабиниҳои Стратегия аз ҳисоби ҳамаи намудҳои сарчашмаҳои маблағгузорӣ таъмин мегардад. Сарчашмаҳои маблағгузории чорабиниҳои Стратегия маблағҳои буҷети давлатӣ, шарикони рушд ва бахши хусусиро дарбар гирифта, инчунин дар амалӣ гардидани нақшаи чорабиниҳои он, метавонанд сарчашмаҳои дигари маблағгузорӣ, ки қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст, истифода бурда шаванд.

126. Арзёбии эҳтиёҷоти маблағгузории Стратегия марҳила ба марҳила гузаронида мешавад.

127. Дар ҳамаи марҳилаҳои амалишавии Стратегия арзиши тахминии чорабиниҳое, ки барои амалисозӣ ворид шудаанд, ҳисоб карда мешавад, аз ҷумла аз ҳисоби сарчашмаҳои маблағгузории зерин:

- маблағҳои буҷети давлатӣ;

- маблағҳои шарикони рушд (бо дарназардошти кумаки расмӣ);

- маблағҳои бахши хусусӣ (ватанӣ ва хориҷӣ).

128. Фарқияти молиявии бавучудодада байни эҳтиёҷоти маблағгузории чорабиниҳои банақшагирифташуда дар доираи вазифаҳои Стратегия ва нишондиҳандаҳои дурнамои ҳадди захиравии иқтисодиёт тавассути ҷалби сармояи хусусии дохилию хориҷӣ рӯи ҷаҳд карда мешавад.

7. МУҚАРРАРОТИ ХОТИМАВӢ

129. Мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи зехни сунӣ дар ҳамкорӣ бо вазорату идораҳои дахлдор ва дигар мақомоти марбута ҷиҳати дар амал татбиқи гардидани ҳадафу вазифаҳои Стратегияи мазкур чораҳои заруриро роҳанозӣ менамояд.

Замимаи 2
ба қарори Ҳукумати
Ҷумҳурии Тоҷикистон
аз 30 сентябри соли 2022, №483

**Нақшаи амали Стратегияи рушди зеҳни сунъӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи
то соли 2040 дар марҳилаи якум (солҳои 2023-2025)**

Ниг. ба Замима (қарори Ҳукумати ҚТ аз 31.01.2025 № 83)